

(i) Printed Pages : 7 Roll No.

(ii) Questions : 7 Sub. Code :

1	0	4	9	5
---	---	---	---	---

Exam. Code :

5	0	0	2
---	---	---	---

NEP U.G. Common-Inter Disciplinary Course 2nd Sem.

(2056)

ECONOMICS (In all Mediums)

Paper : Indian Economy

Time Allowed : 3 Hours]

[Maximum Marks : 68

Note :- Attempt **four** questions in all. Question 1 is compulsory.

Attempt **one** question each from Units I-III.

1. Attempt any **seven** of the following in **25-30** words each :

(a) How did colonial policies distort India's economic structure?

(b) What explains persistence of low agricultural productivity in India?

(c) Distinguish between growth and development in Indian context.

(d) What are structural bottlenecks in Indian agriculture?

(e) How did Green Revolution alter regional inequalities?

- (f) What is the rationale behind land reforms?
- (g) Why is agricultural marketing considered inefficient?
- (h) What are the implications of liberalization for Indian industry?
- (i) What role did planning play in early Indian economy?
- (j) How is NITI Aayog different from Planning Commission?

7×2=14

UNIT—I

- 2. Critically analyse the transformation of Indian economy from colonial period to post-independence era. 18
- 3. Evaluate the role of traditional village economy of colonial times in shaping present-day Indian economic structure. 18

UNIT—II

- 4. Critically examine the causes of backwardness in Indian agriculture and assess policy measures to address them. 18
- 5. Analyse the impact of Green Revolution on productivity, inequality and sustainability in Indian agriculture. 18

UNIT—III

6. Evaluate the evolution of industrial policy in India with special reference to post-1991 liberalization reforms. 18
7. Critically assess the role of economic planning in India and examine the transition from Planning Commission to NITI Aayog. 18

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- कुल चार प्रश्नों के उत्तर दें। प्रश्न 1 अनिवार्य है। प्रत्येक यूनिट I से III में से एक प्रश्न हल करें।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं सात प्रश्नों के उत्तर 25-30 शब्दों में दीजिए :
 - (a) औपनिवेशिक नीतियों ने भारत की आर्थिक संरचना को किस प्रकार विकृत किया?
 - (b) भारत में कम कृषिगत उत्पादकता की निरंतरता का कारण क्या है?
 - (c) भारतीय संदर्भ में वृद्धि और विकास में अंतर स्पष्ट कीजिए।
 - (d) भारतीय कृषि में संरचनात्मक बाधाएँ क्या हैं?
 - (e) हरित क्रांति ने क्षेत्रीय असमानताओं को कैसे बदला?

- (f) भूमि सुधारों के पीछे क्या तर्क है?
- (g) कृषिगत विपणन को अप्रभावी क्यों माना जाता है?
- (h) भारतीय उद्योग पर उदारीकरण के क्या प्रभाव हैं?
- (i) प्रारंभिक भारतीय अर्थव्यवस्था में नियोजन की क्या भूमिका रही?
- (j) नीति आयोग किस प्रकार योजना आयोग से भिन्न है?

7×2=14

यूनिट-I

2. औपनिवेशिक काल से स्वतंत्रताोत्तर काल तक भारतीय अर्थव्यवस्था के परिवर्तन का आलोचनात्मक विश्लेषण कीजिए। 18
3. वर्तमान भारतीय आर्थिक संरचना को आकार देने में औपनिवेशिक काल की पारंपरिक ग्राम अर्थव्यवस्था की भूमिका का मूल्यांकन कीजिए। 18

यूनिट-II

4. भारतीय कृषि में पिछड़ेपन के कारणों का आलोचनात्मक परीक्षण कीजिए और उन्हें दूर करने के लिए नीतिगत उपायों का आकलन कीजिए। 18
5. भारतीय कृषि में उत्पादकता, असमानता और स्थिरता पर हरित क्रांति के प्रभाव का विश्लेषण कीजिए। 18

ਯੂਨਿਟ-III

6. 1991 ਕੇ ਬਾਦ ਕੇ ਉਦਾਰੀਕਰਣ ਸੁਧਾਰੋਂ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਕੇ ਸਾਥ ਭਾਰਤ ਮੇਂ ਔਢੋਗਿਕ ਨੀਤਿ ਕੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾ ਮੂਲ੍ਯਾਂਕਨ ਕੀਜਿਏ। 18
7. ਭਾਰਤ ਮੇਂ ਆਰਥਿਕ ਨਿਯੋਜਨ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਕਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਆਕਲਨ ਕੀਜਿਏ ਔਰ ਯੋਜਨਾ ਆਯੋਗ ਸੇ ਨੀਤਿ ਆਯੋਗ ਤਕ ਕੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਾ ਪਰੀਕਸ਼ਣ ਕੀਜਿਏ। 18

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- ਕੁੱਲ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਯੂਨਿਟ I-III ਹਰੇਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰੋ।

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸੱਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ 25-30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੱਲ ਕਰੋ :
 - (a) ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵਿਗਾੜਿਆ ?
 - (b) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ ?
 - (c) ਭਾਰਤੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰੋ।
 - (d) ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਢਾਂਚਾਗਤ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਕੀ ਹਨ ?
 - (e) ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੇ ਖੇਤਰੀ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲਿਆ ?

- (f) ਭੂਮੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਪਿੱਛੇ ਕੀ ਤਰਕ ਹੈ ?
- (g) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਅਕੁਸ਼ਲ ਕਿਉਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
- (h) ਭਾਰਤੀ ਉਦਯੋਗ ਲਈ ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਦੇ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹਨ ?
- (i) ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸੀ ?
- (j) ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ ਕਿਵੇਂ ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ? $7 \times 2 = 14$

ਯੂਨਿਟ-1

2. ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਦੌਰ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ। 18
3. ਮੌਜੂਦਾ ਭਾਰਤੀ ਆਰਥਿਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਰਵਾਇਤੀ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਪਛੜੇਪਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਜਾਂਚ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨੀਤੀਗਤ ਉਪਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ। 18
5. ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਉਤਪਾਦਕਤਾ, ਅਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸਥਿਰਤਾ 'ਤੇ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-III

6. 1991 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ। 18
7. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ। 18